

№ II XXXI ՆՈՅԵՄԲԵՐ XXXI 1913

ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԵՐՐՈՂ ՏԱՐԻ

1913 № 11

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Տիգրան Նազարեան

ԼԵՒ ՏՈՒՏՈՅԻ ՊԱՏԻԵՐԸ

I (Մահան 3-րդ տարեդարձի առիթով):

Աստուած բոլոր մարդկանց հրամայել է մի բան. որ նրանք սիրեն միմեանց: Այդ բանը պիտի սովորել:

Իսկ սովորելու համար պէտք է՝ առաջինը՝ ոչոքի մասին վատ բան չը մտածել. երկրորդ՝ ոչոքի մասին վատ բան չը խօսել, և երրորդ՝ ոչոքի չանել այնպիսի բան, որ չես ցանկանում, որ ուրիշները անեն քո վերաբերմամբ: Ո՛վ որ սովորէ այդ բանը, նա կը սիրէ բոլոր մարդկանց, ինչ տեսակ էլ որ լինեն նրանք, և կը զգայ ամենամեծ ուրախութիւնը աշխարհիս վրայ— Սիրոյ ուրախութիւնը: Բոլոր ուժերով, ուրեմն, սովորենք այդ բանը:

Թարգմ. Զ. Տ.-Գ.

ՉԱՐԱՃՃԻ ԱՂՋԻԿԸ

(Հ է ք ի ա թ)

Կար մի փոքրիկ աղջիկ:

Մի անգամ նա ասաց.

— Ես կը գնամ այգին զբօսնելու: Ես չեմ գնայ այնտեղ, որտեղ անտառի զոնական է: Ես չեմ գնայ այնտեղ, որտեղ գետական է, որտեղ դայեակիս հետ ձուկ ենք կերակրում: Եւ ես չեմ վերցնի հետս հաց:

Աղջիկը խորամանկ էր. նա վերցրեց հաց ու գնաց անտառ գետի մօտ:

Իսկ անտառում կար մի գայլ: Գայլը տեսաւ աղջկան ու ասաց նրան.

— Ես քեզ կուտեմ:

Վախեցաւ աղջիկը, բայց նա խորամանկ էր, ու ասաց գայլին.

— Հատ լաւ, գայլ, դու կեր ինձ, միայն տեսնում ես, իմ ձեռքս ու ոտքս կեղտոտ են,

գնանք գետակի մօտ, ես այնտեղ լացւեմ, այն ժամանակ կը մաքրւեմ, և դու ինձ կուտես:

— Լաւ, — ասաց գայլը, — գնանք գետակի մօտ:

Աղջիկը հասաւ գետին, մտաւ ջուրը և սկսեց ձգել հացի փշրունքները ջուրը: Երբ ձկները լողալով եկան ու սկսեցին որսալ հացի փշրունքները, աղջիկը խուլ ձայնով ասաց իր սիրելի ձրկին.

— Գայլն ինձ ուզում է ուտել, իսկ ես գիտեմ, որ դու ինձ սիրում ես, որովհետեւ ես քեզ կերակրում եմ հացով. ես կը նստեմ քեզ վրայ, դու ինձ անցկացրու գետի միւս ափը:

— Լաւ, — ասաց ձուկը, — նստիր շուտով:

Աղջիկը նստեց ու լողալով գնաց: Իսկ գայլը լողալ չը գիտէր, նա մնաց էն միւս ափին:

— Դէ՛ լաւ, — ասաց գայլը, — ես կը վազեմ ահա այն կամուրջով ու էլի կուտեմ աղջկան:

Աղջիկը դուրս եկաւ միւս ափ:

Մի աղւէս վազելով հարցնում է աղջկան:

— Ո՞րտեղից, ա՛յ սղջիկ:

Աղջիկն աղւէսին ասում է.

— Աղւէս, աղւէս, ահա վազում է գայլը, նա ուզում է ինձ ուտել. ազատիր ինձ:

Աղւէսը մտածում է.

— Ես աղջկան կը ծածկեմ գայլից, իսկ լիտոյ ես ինքս նրան կուտեմ: — Մտածեց աղւէսն ու ասաց աղջկան.

—Այ, տեսնո՞ւմ ես այն փոքր տնակը. այնտեղ կայ այնպիսի մի դուռ, որ ով ուզում է մտնել տնակը, դուռը բացել կարողանում է, իսկ որ ուզում է դուրս գալ, այն ժամանակ դուռը չի բացւում: Ես կասեմ գայլին, որ դու այնտեղ ես թագնւել, նա կը գնայ քո ետևից, դուռը կը բացւի, կը մտնի տնակը ու էլ դուրս գալ չի կարող: Որսորդները կը գան ու կը սպանեն նրան, իսկ քեզ կը տանեմ առայժմ իմ ձագուկների մօտ:

Աղւեսը տարաւ աղջկան իր ձագերի մօտ և ասաց նրանց ցածր ձայնով.

— Խաղացէ՛ք այս աղջկայ հետ, իսկ երբ ես կը գամ, միասին կուտենք սրան:

Յետոյ աղւեսը վազեց դէպի գայլը:

Գայլը հարցնում է աղւեսին.

— Դու այստեղ չե՞ս տեսել մի փոքրիկ ու խորամանկ աղջիկ: Նա ձկան վրայ լողալով անցաւ, այս ամիւր:

— Տեսայ, — ասաց աղւեսը, — նա վազելով մըտաւ այս տնակը. գնանք:

Գայլը և աղւեսը գայլի հետ տնակի մօտ ու ասում նրան. — Տե՛ս, դի՛ւ.

— Մօտեցրու ականջդ այս պատին ու լսի՛ր ինչպէս էլ կըր այնտեղ ցայլում:

Այնպէս ականջ դրեց ու լսեց.

— Այո, այնտեղ մէկը շարժւում է:

Իսկ այնտեղ քայլում էր մի փոքրիկ խոզի ձագ, որին որսորդները զիտմամբ էին ձգել այնտեղ, որ զայլը նրա համար մտնի ու էլ դուրս չը գայ:

— Իսկ ի՞նչպէս մտնեմ ես այդ տնակը,
— հարցնում է զայն աղւեսին:

— Ահա, տեսնո՞ւմ ես դռնակը. գլխով հըիբ, նա խկոյն կը բացւի:

Գայլը հրեց գլխով, դուռը բացւեց և նա ներս մտաւ: Բայց դուռն իսկոյն փակւեց գայլի վրայ:

Աղւէսը հեռանալով ասում է գայլին.

— Դէ, հիմա դու նստիր այստեղ, մինչև որ սորդները գան ու սպանեն քեզ: Իսկ ես այսպէս սարքեցի նրա համար, որ գու, յիշո՞ւմ ես, խլեցիր ինձանից հաւրկս: Իսկ աղջկան ես պահել եմ մեր տանը. հիմա կերթամ ու ձագերիս հետ կուտենք նրան:

Եւ վազեց աղւէսն իր ձագերի մօտ, պոչով մաքրելով իր հետքը:

Իսկ աղջիկը խորամանկ էր. նա լսեց, թէ ինչպէս աղւէսն ասաց իր ձագերին, որ կուտի նրան: Նա ասում է աղւէսի ձագերին:

— Դուք սիրո՞ւմ էք հաւիկներ:

— Ինչքան ենք սիրո՞ւմ—ասում են աղւէսի փոքրիկ ձագուկները:

— Իմ մայրիկը այնքան ձագուկներ ունի, ուզո՞ւմ էք, գնամ ձեզ համար բերեմ:

— Ուզում ենք,—ասում են:

— Դէ լաւ, դուք նստէք, ես իսկոյն վազեմ հաւիկներ բերելու:

Ու փախաւ աղջիկը: Իսկ աղւէսը վազէվազ գալիս է տուն ու հարցնում ձագերին.

— Բա ո՛ւր է աղջիկը:

Փոքրիկ աղւէսները ասում են նրան.

— Նա հիմա կը գայ, նա կը բերի մեզ շատ փոքրիկ հաւեր. նրա մայրիկը շատ հաւեր ունի:

— Ախ դուք յիմարներ, յիմարներ,—ասաց նա իր ձագերին:—Ախր աղջիկը խորամանկ էր, նա ձեզ խաբել է, որպէսզի տուն փախչի:

Իսկ հայրիկը, մայրիկը ու դայեակը փրնտրում էին աղջկան, վախեցել էին: Յանկարծ տեսնում են, աղջիկն արագ-արագ վազում է:

Մայրիկն ու դայեակը շատ ուրախացան, իսկ երբ աղջիկը պատմեց՝ ինչ որ գլխովն անցել էր, հայրիկը սաստիկ բարկացաւ, բայց աղջիկն ասաց.

— Հայրիկ, մի բարկանալ, ես բեզ մի բան ցոյց կը տամ. և ցոյց տւեց տնակը, որտեղ թաղնւած էր գայլը: Հայրիկը սպանեց գայլին ու իրեն համար մի մուշտակ կարեց: Նա բոլորին ասում էր.

— Այս մուշտակը նւիրել է ինձ իմ չարաճճի աղջիկը:

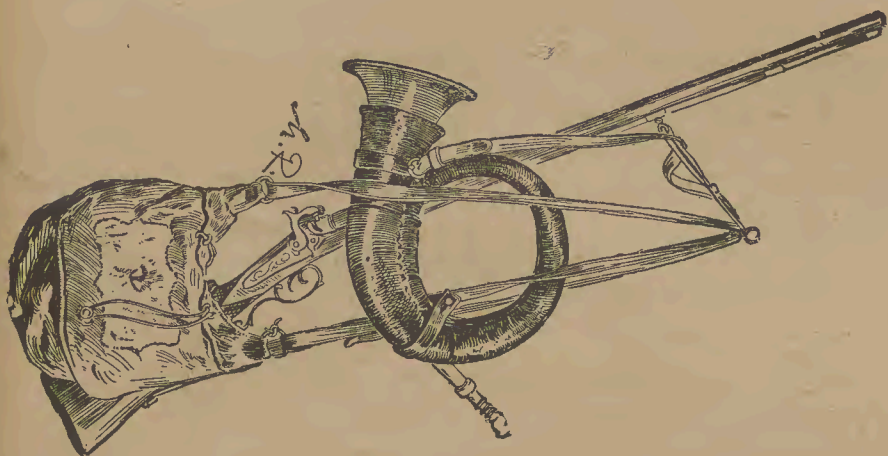
Ն. Դարին. Թարգմ. Արսէօ

Սաւուղ եւ Դաւիթ. Ո զաս սրբազան պատմութեան.

Գրեցէք բովանդակութիւնը.

Մի կտրածը կը սաղանայ, շեզի կծածը չի սաղանայ

Եղի-ապէրը մի խեղճ ու կրակ փայտավաճառ էր։ Առաւօտեան հէնց որ արևն իր սիրալիւր բարևը տալիս էր երկրին, Եղի-ապէրը պատրաստ կանգնած էր անտառի ճանապարհին։ Մի ճօթ հաց փէշուով դրած, ու ջրոտած շորերի վրայից կապած ունէր մի մագէ պարան, իսկ նրա մէջ անց կացրած իր անբաժան ընկեր կացինը, մաքուր սրած, որ պըսպըղում էր արևի ցնցուղների տակ։ Եւ ամեն օր ծէգից մինչև երեկոյ, տապ արևի կամ անձրևի տակ, Եղի-ապէրը անընդհատ, հարւած-հարւածի յետևից իջեցնում էր հաստաբուն ընկած ծառերին, պատրաստում մի շալակ փայտ ու երեկոյեան, յոգնած ու ջարդւած, վաճառելու տանում։ Բայց ամենօրեայ այդ տանջալից աշխատանքը շատ չընչին էր գնահատւում, և նա չէր կարողանում կանոնաւոր կեանք վարել։ ցամաք հաց հազիւ էր ճարում։ Եղի-ապօր կինն էլ... ծհ... մի չար, անբարեշտ պառուս էր։

— Մարդ ես, աշխատանք ես անում միթամ,

երկու ջուխտ փայտ ծախելով ապրուստ կը լինի... երբ պէտք է էս պատժից ազատւեմ, Աստուած... Մեռնեմ պրծնեմ քո ձեռքից, աւելի լաւ կը լինի, քան այսպէս ապրեմ, կամ դու մեռիր, բեղանից պրծնեմ:

Կնոջ անբարիշտ խօսքերի կսկիծը մի կողմից, ամենօրեայ դառն տանջանքը միւս կողմից, Եղի-ապօրը կուչ ածեցին, ծերացրին, այնպէս որ նա առաջւայ պէս չէր կարողանում ամեն օր գոնէ մի շալակ փայտ պատրաստել: Իսկ անբարիշտ կինը, պատճառ բերելով այդ հանգամանքը, շարունակ բծծում, անիծում էր Եղի-ապօրը:

— Ա՛խ, Աստուած, հոգիս առ, պրծնեմ. արդէն քառասուն տարի է, այս կացնիս ընկեր դարձած, կեանքս ու ումբքս մաշել եմ, էլ ոյժ չի մնացել ինձանում:— Յաճախ այս դառն գանգատը դուրս էր գալիս նրա բերանից:

Մի օր էլ, երկար կռացած աշխատելուց յետոյ, երբ ցանկացաւ շալակել, ձեռքերն իրեն չը հպատակեցին, շալակը չը կարողացաւ բարձրացնել, մէջքը հասցնել. յետ նստեց տեղը և ուժասպառ ձայնով ինքն իրան ասաց.

— Ա՛յ մի մարդասէր արարած պատահի, շալակս բարձրացնի հա՛...

Երկար կը մնար Եղի-ապէրը նստած շալակի տակին, եթէ մի մարդասէր արջ օգնութեան չը հասնէր: Արջին որ չը տեսաւ, ջանը դող ընկաւ. մօրուքն ինքը իրեն տմբտմբում էր. սրտաճաք եղած, շալակ, կացին մոռացած, այնպէս էր վազում, կարծես այն օրը սկի բանած չէր եղել:

— Եղի-ապէր, մի վախիր, մի վազի՛ր... յետեւից գոռում էր արջը:

Արջի խօսելու ձէնն էլ որ լսեց, Եղի-ապօր ոտների ոյժն իսպառ հատաւ: Նրա ծնկները ծալեցին, ու ահամայ նստեց հէնց տեղն ու տեղը:

Արջը մօտեցաւ հալից ընկած Եղի-ապօրը, հաստ չանչուլը մեկնեց, բռնեց ծերունու ոսկրացած կռնից, բարձրացրեց, բերեց շալակի մօտ, իր հաստ ու բըր-դոտ թաթով ոնց որ մի փետուր բարձրացրեց շա-լակը, դրաւ ծերի մէջքին, քիչ էլ սիրտ տւեց ու ճանապարհեց: Այս հրաշքը նա պատմեց իր չար կնոջը, բայց նա չը հաւատաց բնաւ, ու ծերի աշ-խատանքն էլ մի բամփոց եղաւ գլխին, որ ստացաւ անիրաւ կնոջից:

Հետեւեալ օրը կէս օր դարձաւ, ապա թէ Եղի-ապէրը սիրտ արաւ անտառ մտնել: Չորս կողմը ծածուկ նայելով, մօտեցաւ իր սովորական տեղին ու սկսեց ամենօրեայ շրխկոց ու թրխկոցը: Գործի էն թունդ ժամանակը արջը երևեցաւ և սկսեց օգ-նել անճար ծերունուն, որը ապուշ կտրած մտա-ծում էր.

— Փառքդ շատ, Աստուծո՛ւ, աշխարհումս դեռ սէր կայ. ինձ պէս մի խեղճ ծերի արջն էլ ա օգնական գալիս»: Արջն էլ ահագին գերաններ, կոճ-ղեր գրկած բերում հա՛ բերում էր: Հաստերը հէնց այնպէս էլ մնում էին, որովհետեւ Եղի-ապօր ոյժը չէր ներում ճղոտել: Բայց կրելու փայտ այնքան կար, որ այնուհետեւ մէկ կէսօրին էր տանում շա-լակած, մէկ էլ երեկոյեան:

Երկար ժամանակ արջի օգնութեամբ աշխա-տեց, կանոնաւորեց իր ապրուստը և բարելաւեց վիճակը: Եղի-ապէրը նոյնիսկ իր շալակը ուրիշի վիզը կապեց. այդ նպատակով նա առաւ մի խոնարհ էշ, ու առաջն արած, փայտ էր, որ կրում էր վա-ճառելու, իսկ արջ ընկերը մի կողմից աւելացնում հա աւելացնում: Եղի-ապէրը կարծես երիտասար-դացած լինէր, այնպէս էր գործում: Չար կինը ո՛չ թէ քծծում էր, այլ սկսեց ուշադրութեամբ ու լաւ պահել ծերին, առանց իմանալու այդ փոփոխ-ման պատճառը: Այսպէս մեր Եղի-ապէրն այնպէս

կանոնաւորեց իր ապրուստը, որ շատ անգամ էլ կիրակի ու տօն օրերին հագնւում, մաքրւում էր, դուրս գալիս գիւղամէջ, այնտեղից գնում եկեղեցի ու աղօթում բարերար արջի արեշատութեան համար:

Մի անգամ եղի-ապէրը որոշեց արջի լաւութեանը երախտագէտ լինել: Առաջուց խնդրեց կնոջը.

— Այսօր մեր բարերարին, մեր տունը պահող պահպանողին պատիւ կունենանք ընդունել մեր տանը, այ կին, պատրաստիր, մաքրիր, լաւ կերակուրների յետևից կաց. մենք նրան շատ ենք պարտական, շատ...

— Դաւ, լաւ, աչքիս վրայ, այ մարդ, — պատասխանեց կինը, մտքումը պարծենալով, որ կամ իշխան կամ մեծաւոր է լինելու իրենց բարերարը՝ օրւայ հիւրը:

Ծերը զնաց անտառ, երկար փնտրելուց յետոյ վերջապէս գտաւ արջին և յայտնեց իր միտքը:

— Օհ, չէ, չէ, սիրելի ապէր, ես մարդկանց հիւր գնամ. այդ լինելու բան չէ, — գոռգոռում էր արջը: Բայց ծերն այնքան խնդրեց ու թախանձեց, որ վերջապէս կոտրեց իր ընկերի կամակորութիւնը, և միասին ճանապարհ ընկան:

— Իմ խեղճ պառաւը որքան կուրախանայ քեզ տեսնելով:

— Հա, հա, — մրթմրթաց արջը:

— Որքան ուրախացաւ, երբ յայտնեցի, որ մեր բարերարը մեզ մօտ հիւր է լինելու:

— Հա, հա, — մրթմրթում էր արջը:

— Խեղճի աչքը հիմա ջուր է կտրել մեզ սպասելուց:

— Հապա, հապա, — փնթփնթաց արջ բարեկամը:

— Այ, տեսնում ես, ախպէր, էն է իմ տունը:
 — Հա, հա, լաւն է, լաւն է,—պատասխանեց
 արջը:
 — Տեսնում ես, պառաւս էլ մեզ է նայում:
 Արջը համաձայնութեան նշան արաւ: Վերջա-
 պէս հասան տուն:

Պառաւը արջին տեսնելուն պէս բաց ընկաւ էլի,
 պոզերը քանդեց, ծլաց, ապա տուն վազեց ու տանը
 համբերել չը կարողանալով, կատաղած, փրփուրը
 բերանին կիտած, անէծքի տոպրակը բաց արած,
 դուրս վազեց ու ձեռները բարձր ու ցածր անելով,
 մէկ երեսին էր խփում, մէկ ծնկանը տալիս ու
 գոռգոռում անընդհատ.

— Այդ է հիւրդ, այդ է հիւրդ, կորէք, կորէք
 աչքիցս, գնա, գնա, քեզ պէս մարդի ընկերը արջը
 կըլի էլի, կորէք աչքիցս դու էլ, բո հիւրն էլ, դէ,
 շնատ, կորէք, կորէք...

Նղի-ապէրը «արիւնտէր» դարձաւ, իսկ արջը
 մնաց շւարած:

— Այ կնիկ, ախր սա է մեր բարերարը, սրա-
 նով ենք ապրում—լացակումած հազիւ արտասա-
 նեց ծերը, ձեռնափայտին յենւած:

— Օյ, Օյ, Օյ, դու էլ, քո բարերարն էլ. ես մարդ կընդունեմ իմ տուն. կորէք. արջ, արջի ընկեր, իմ տունը ոտք չի կոխիլ:

— Մարդ, — գոռաց արջը:

Նղի-ապօր մարմնով մի սարսուռ անցաւ.

— Տէր ողորմած Աստուած, — բացականչեց նա, — ի՞նչ դառն բախտ ունեմ ես:

— Մարդ. — նորից գոչեց արջը. — սրա համար բերիւր ինձ այստեղ. — Ծերը իր մեղսալի և աղաչական հայեացքը չէր կարողանում անջատել արջից, արձան էր կտրել:

— Առ կացինը, զարկ գագաթիս, այս յիմար գլխիս, որ լսեց մարդու խօսքին, գնաց կանգնեց մարդու դռան: Արջը վերցրեց ծերի՝ բակում ընկած հնամաշ, ժանգոտած կացինը ու տւաւ Նղի-ապօրը:

— Զարկ, զարկ այս յիմար գլխին, — նորից հրամայեց արջը:

Ծերը շւարել, կանգնած տեղը երերում էր:

— Քաւ լիցի, ես իմ բարերարին, ինձ ապրեց-նողին վիրաւորեմ. կը կոտրատուեն այս ձեռները...

— Խփիր, թէ չէ քեզ էլ, կնոջդ էլ խտիտս կը տամ ու ջարդ ու փշուր կանեմ, — զայրացած ոռնաց արջը:

Ծերը գլուխը շարունակ բացասաբար տարուբերում էր, ամբամբացնելով մօրուքը, առանց խօսել կարողանալու: Արջը մօտեցաւ, սպառնալի դիւք բռնեց ծերի դիմաց, ու վերջինս չիմացաւ, թէ ինչպէս թուլացած ձեռները ակամայ կացինը իջեցրին մինչև արջի մազախիտ գլուխը, որը մի աղետալ քրքիջ բարձրացրեց ու արիւն տալով յետ դարձաւ անտառ:

Այնուհետև եղի-ապօր ոտքը կտրւեց անտառից։ Մօտ մի ամիս անցաւ, վերջապէս խեղճ ծերը որոշեց, որ նոյնիսկ եթէ արջի վրէժխնդրութեանն էլ ենթարկւի, զնայ անտառ և իր բարերարի մասին որևէ տեղեկութիւն իմանայ։ Աշուն էր։ Առանց կացնի, առանց աւանակի, բռնեց իր ծանօթ ճամբան, հասաւ սովորական տեղը, տեսաւ փայտի պաշարը, որ կարծես իրեն սպասում էր, նայեց դէս ու դէն ու վախենալով աւելի խորը գնալ, նստեց տեղը, կարծես ժամադիր՝ մէկին սպասելիս լինէր։ Մօտիկ տեղից լսեց խշխշոց ու չոր ցախերի ճրրթ-ճրրթոց։ «Անշուշտ գալիս է իմ բարեկամը և իմ թշնամին»... մտածեց ծերը, բայց չը համարձակւեց յետ նայել։ Իսկապէս արջն էր, որ չոր ցախերն ու կանաչ թփերը ոտնատակ տալով, մտախոհ կերպով առաջ էր գալիս։

Ծերունի եղի-ապէրն իր սիրելի բարեկամին տեսնելուն պէս կանգնեց, ձեռքի փայտը դէն գցեց ու վազեց, գրկեց նրա մեծ ու թաւ գլուխը, կպցրեց իր կրծքին ու ձեռքերը խիտ մագերի մէջ ման ածելով իր հասցրած վէրքն էր որոնում։

— Կացնի կտրածին ես ման գալիս, խեղճ եղի-ապէր,—ասաց արջը,—նա արդէն առողջացել է, միամիտ մնա, տեղն էլ չես գտնիլ։

— Ոհ, Աստծու բարի խաբարը քեզ։ Էս ձեռներըս չորանային. թո՛ղ վիրաւորեցին ամենամօտիկ բարեկամին. ճիս, անիրաւ կին... եղի-ապէրն անկեղծ ուրախութիւնից սկսեց լալ։

— Մի լար, մի լար, եղի-ապէր, տեսնում ես, առողջացել է վէրքը։

— Ի՞նչ լաւ է եղել, Աստուած ինձ չի կորցնում,—բացականչեց ծերունին։

— Ուղիղ է, կացնի կտրածը լաւացել է, եղի-

ապէր, բայց մի վերք, որ դու չես կարող ձեռքով շօշափել, նա չի առողջացել:

— Ոհ, այդ ի՞նչ վերք է, որտե՞ղդ է, — անհամբերութեամբ հարցրեց ծերունին:

— Սրտիս մէջն է այն վերքը. այն քո կնոջ լեզւի կծած տեղն է: Սրի կտրածը կը սաղանայ, լեզւի կծածը չի սաղանայ:

Եղի-ապօր մտածկոտ հայեացքը մնաց արջին ուղղւած:

Նարայեան Բալեան

Պ ա ս մ ե ց է ֆ բ ո վ ա ն դ ա կ ու թ ի ւ ն ը
Արդեօք թիրիմացութիւն չէ՞, որ մէները զանգահարելու տեղ
կատուններն են զանգահարում:

Ո Ր Ո Ն Ո Ւ Մ

Անվերջ ուղիներ, անվերջ ու մուր,
 Քայլում եմ անձայն, քայլում շարած.

— Ա՛խ, որն է կարճ և որը երկար,
 Ո՛րը լուսաշող և որը անանց...

Բիւր ուղիների ցանցերը խճիճ
 Անբան տնքում են քարոտ ու ցասկոտ.

— Ա՛խ, որը բռնել, և որը թողնել,
 Որով լուռ գնալ, որն է լոյս-յուսոտ...

Յոգնած ու տանջւած, հոգիս երազուն,
 Նստում եմ վհատ, անյոյս անմխիթար,—

Շուրջս լուռթիւն, մտքերս անքուն
 Խուլ մտորում են, թախծում անդադար:
 Ո՛ւր ես, իմ երանգ, հեռո՛ւ անըջանք,
 Ո՛ր ուղին բռնեմ, որով ես անցել,
 Ո՛ւր ես դու հիմա, իմ խինդ հեկեկանք,
 Իմ կեանք յուսաշող, հէքիաթ նրբաթել:

Էլ չեմ լսում ես երգդ դիւթական,
 Արբո՛ւմ-մոռացւում բուրովդ անոյշ.
 Էլ չեմ զգում ես համբոյրդ անձայն
 Եւ ոչ էլ տեսնում ժպիտդ քնքուշ...

Խենթ որոնումի ունայն գրկի մէջ
 Տառապում է հոգիս մեղսոտ, անզգայ,—
 Յոյգերս շարդւած, խոկումով անվերջ՝
 Լուռ հեծեծում են խաւարի վրայ...

Գառնիկ Ղազարեան

Թ Ա Թ Ա Ր - Մ Ի Ք Օ

(Վ ի շ ա պ)

Քէբութով կուից քանի մ' տարի առաջ մեր կառավարութիւնը սկսեց Օսմանցուի սահմանի վրայ կազակի պոշտերը շինել: Հայրս բռնեց Վարի և Վերի խանչալուի պոշտերի շինութիւնը բաւական լաւ գնով, որոնք գտնուում են Ալէքսանդրապօլի և Ախալքալաքի ճանապարհի վրայ: Անմիջապէս պատրաստութիւն տեսանք, հօրեղբայրներս, քեռիներս, ես եղբայրներիս և եգեաններիս հետ գնացինք խանչալու, շինութեան քարերը տաշելու: Մեծ ուրախութիւն էր ջահէլներիս համար քաղաքից դուրս գալը գարնան կարմիր կանաչ օրերին և սարերի զով օդում կեանք վարելը: Ամբողջ օրը անցկացնում էինք արևի տակ բաց օդում, ուտում էինք սեր ու մածուն, ճուտ ու հաւկիթ, անքաշ պանիր, անլի կարագ, մանաւանդ խանչալու լճակի համեղ ձկները:

Հօրս հրամանով գեղի քէհայի տան համար քանդակեցինք օջախի քար, դռան ճակատ և փորեցինք մի մեծ քարէ մուսլուխ, որոնց փոխարէն ամեն առաւօտ մեզ բաժին էր գալիս նրա տանից տաք-տաք լաւաշ ու ամեն բարի: Խնչպէս կեր ու խումից ետ չը մնացինք, այնպէս էլ աշխատելուց երբէք երես չը դարձուցինք: Այս օդափոխութիւնն ու եայլայի ապրուստը մեզ լիովին կենդանացուց: Ամեն իրիկուն, առաւօտ խանչալու լճակի սառը ջրի մէջ լողանում, հանգիստ քնում և ժրութեամբ էլ աշխատում էինք:

Մի պարզ օր, առաւօտ կանուխ գործի էինք կպել: Դեռ նախաճաշի չէինք նստել, յանկարծ մոայլ ամպերը Ալաշա սարի ետեից բարձրացան, եկան փաթաթեցին Աղբաբայի կատարներն ու անցան դէպի Ղարա-Խաչ: Շատ չանցած երկինքը բռնեց թուխ ամպերով, արևի ճառագայթները կտրւեցան սար ու դաշտից: Մութն այնպէս պատեց, որ թռչուններն անգամ բները քաշեցին:

— Տղերք, — ասաց հայրս չրփին կծիկին փաթաթելով, — ժողովեցէք, շուտ հաւաքեցէք, այս ամպերի վերջը չւանանձրև ու քարէ կարկուտ է երևում. ժողովեցէք հար-հաշաթ, երթանք:

Երբ շտապ շտապ հաւաքում էինք գործիքներս ու լցնում զամբիւղները, ամպերն եկան փաթաթեցին Խանչալլուի լիճը և տարածեցին դաշտի վրայ: Դեռ մէկ կաթիլ անձրև չէր թափւել, բայց այնպիսի գոռգոռոցներ կային, որ մարդու սիրտն էին թնդացնում: Երբ վաղէվազ գործիքների զամբիւղը շալակս գնում էի մեր խուղը, յոնկարծ քեռին գոռաց.

— Տղերք, ներս փախէք, Ուշապն եկաւ:

— Տղերք, Ուշապն եկաւ, — գոռացին ամեն կողմից:

— Տղերք, Ուշապ չէ, Թաթար-Միքօն է, — ասաց հօրեղբայրս, տեսէք, տեսէք, սնի պէս կանգնեց լճի երեսին:

Ուշապն ու Թաթար-Միքօն այնպէս հետաքրքրեցին, որ զամբիւղը գլորեցի մեր խուղն ու ջլալը վեղար շինած գլուխս անցկացրած դուրս թռայ: Վազեցի Խանչալլու լճի կողմը, ետեւս գալիս էին ջահէնները, աչքս առանց հեռացնելու վիթխարի այն ամպէ սիւնից, որ կանգնել էր լճի մէջ և անկուշտ վիշապի պէս ջուր էր խմում: Այս սիւնաձև Ուշապի բերանը հպել էր լճի մակարդակին, պոչը խառնւել էր ամպերին, որ չը թողնէ բլշելու և լիճը թափւելու: Մի ահռելի գերանի էր նման վիշապը, որի բարձրութիւնը հարիւր յիսուն գրկաչափ կը լինէր, իսկ մէջքը եօթմարդ հազիւ թէ գրկէին:

Վաղէվազ գնացինք մօտեցանք լճի ափին: Բոլոր տղերքն էլ ջլալէ վեղար էին դրել գլխներին, որ չը թըրջին: Հազիւ թէ լճի ափից քսան քայլ հեռու էինք կանգնած, մի թմբի գլխին և անթարթ մտիկ էինք անում վիշապ գերանին: Այնպէս էր ոլորւում այդ հրէշային գերանը, այնպէս էին գոռգոռում երկնքում ամպերը, որ նրա ահից սրտերս դող էր ընկել, կարծես թէ աշխարհքի վերջն էր հասել:

— Տղերք, ետ դարձէք, տղերք, ներս արիք, թաթար-Միքօն մարդ կուլ կը տայ, վեր կը քաշէ,—գոռում էին հայրս ու բեռիս ճնշւած ձայնով:

Բայց ով էր նրանց ականջ դնողը. ջահէլներս ամենն էլ իրար մօտեցած սրտատըռփ գննում էինք, թէ ինչով էր վերջանալու այդ արտասովոր տեսարանը: Անձրեւը շաղում էր, բայց մեր ջլալէ վեղարները մեզ պաշտպանում էին: Ուշք ու միտքներս կենտրոնացրել էինք ամպէ սիւնի վրայ, աչքներս չէինք հեռացնում լճից:

Յանկարծ ամպէ սիւնը վերից վար ճեղքւեց երկուսի և իրարից բաժան կանգնած մնաց լճի երեսին:

Մէկի վրայ այնպիսի արևի շողք էր երևում, որ արծաթի պէս փայլում էր, իսկ միւսը բոլորովին թխպացաւ ու սևացաւ: Գիտես թէ շողքէ սիւնը ամպերի ծանրութիւնով ճնշում էր լճի երեսը և մութ սիւնը լճի ջրերը կլանելով վեր էր բարձրացնում: Զուրն այնպիսի ոլորքներով էր բարձրանում, որ շրխկոցի ձայնը երեք հարիւր քայլից էլ լսում էր: Քառորդ ժամի մէջ այնքան ջուր ծծեց վիշապը, որ լճի ջուրն իջաւ, ափերից եօթը քայլ տեղ ցամքեցաւ:

Անձրեւն այնքան սաստկացաւ, որ լճի երեսը ճըպճըպում էր թափւած խոշոր կաթիլներից: Գետինը խմորի պէս փափկացաւ ու ցեխ դարձաւ: Մութն այնպէս պատեց, որ ամէն բան աղօտ էր երևում: Յանկարծ լճի երեսին հինգ տասը Ուշապների պէս բան երևացին և բոլոր սիւները միասին վեր քաշւեցան: Ամպերի գոռոցը թուլացաւ և

մի ժամ այնպէս անձրեւ եկաւ, որ սար ու ձոր, հանդ ու արօտ կշտացան ու լիացան:

Երբ տուն եկանք, քեռուցս հարցրի.

— Ի՞նչի Ուշապն իջաւ լճի վրայ:

— Այդ վիշապ չէ, — պատասխանեց նա, — դա «Թաթար-Միքօն» է, որ իջնում է լճերի ու ծովերի վրայ, ջրերը երկինք է քաշում, որ տանի ցամաքները ջրելու, աշխարհին կեանք տալու, բոյս ու կենդանի զօրացնելու:

Աղբյուր

ՔԱՆԴԻԱԾ ՔԱՐԱԹՈՒՄԻ

(Ռուսերէնից)

Տաք են արևի ճառագայթները: Խաղաղ քամի է: Ծովի երեսը փոքր ինչ տարուբերում է: Մեր նաւակը հանդարտ սահում է ալիքների վրայով, առագաստը պարզած է:

Մեր շուրջը լայն և ընդարձակ հորիզոն է... Հեռում երևում է հնացած-քանդրուած մի քարաթումբ: Մենք մօտենում ե՛ք նրան: Ալիքները թափով ընդհարւում են այդ քարաշէն արգելքին և ուրախ-ուրախ ազատապէս գլորւում այդ պատի մէջ ալիքների բացած երկայն անցքի միջով դէպի ափը:

— Ժովը արգելքներ չէ սիրում,—նկատեց իմ ճանապարհակից ծերունի, արևի տակ այրւած նաւաստին:

— Իսկ վաղո՞ւց է, որ փլել է այդ քարաթումբը,—հարցրի ես, ակամայ հիացած այդ ահագին ապառաժները զլորող ալիքների ահեղ ուժի վրայ:

— Բայց զիտէ՞ք,—դարձաւ նա ինձ—այդ ապառաժների հետ ունեցած ծովի պատերազմի մասին մեր նաւորդների սիրելի աւանդութիւնը: Կամենա՞ք ես պատմեմ ձեզ:

* * *

«Որպէս ազատ թռչուններ ազատ օդի մէջ, ազատ

էին ծովի ալիքները: Նրանց գուրգուրում էր մայր մըրիկը իր երգերով, և անհոգ ուրախութեան մէջ նրանք թաւալում էին անհուն տարածութեան վրայ:

«Սակայն դաժան և չարասիրտ-բռնակալ մարդը, ալիքների վիճակին նախանձելով, ուզեցաւ զրկել նրանց ազատութիւնից, ուզեցաւ, որ նրանք չընթանան վեհանձնաբար ծովերի ահեղ անդունդների վրայ, որ նրանք չը խնդան պայծառ արևի և կապուտակ երկնքի երեսին նայելով...»

«Մարդը ուղարկեց իր հլու գերիներին, որ սառը ապառաժները հողի միջից հանեն և ծովի մէջ դիզեն...»

«Խայտաջ ծովը...»

«Ուրախալի է ալիքներին նայել, թէ ինչպէս ժայռերը յատակն են իջնում: Ալիքները վազվզում են, իրար են դիպչում, քրքշում են, փայփայում են մռայլ ժայռերին՝ իրար են անցնում... ա՛յ հրճանք...»

— Սառը հողի անդունդից մաղձոտ հիւրեր են եկել մեզ մօտ, ձայնարձակ երգով ընդունենք նրանց, ջերմ ողջունով և զգւանքով տաքացնենք նրանց սիրտը մայրենի ծովի մէջ... Մենք միասին կը հրճենք, միասին կօրհնաբանենք լոյս և ազատութիւն: Ուրախ են մատղաշ ալիքները:

«Միայն մըրիկը և հայր-փոթորիկը բորբոքած՝ սուլոցով են ընդունում հիւրերին և մռայլ աչքով են ժայռերին նայում...»

«Իսկ ժայռերը անընդհատ ընկնում են ծովի խորքը, գրկում են իրար և բարձրանում, պատ են կազմում, ծովի ալիքներին սկսում են նեղել, նրանց ազատ հոսանքի ճանապարհն են փակում:

«Ալիքները մտատանջութեան մէջ ընկան, բարձր, մռայլ պատի վրայ լըկիւղով են նայում, առաջին անգամն է, որ նրանց ճանապարհը կտրում են:

«Եւ միախումբ իրանց ընթացքը շարունակելով, նրանք կրճերով ապառաժներին դիպան և հառաչանքով նրանք ետ մղեցին... պատը սառն էր, անմատչելի էր...»

«Յնցւեց ծովը...»

«Առաջ են արշաւում մռայլած ալիքները:—Մատնութիւն, մատնութիւն են կոչում:—Մենք նրանց բարեկամների նման էինք ընդունում:

— Ազատութիւնը, մեր ազատութիւնը գողացան...

«Լալիս է մայր մըրիկը... գոռալով դաժան քարաթումբի դէմ է արձակւում հայր փոթորիկը...

— Ո՛հ, ապառաժներ, ո՛հ, անեղ ապառաժներ: Դուք էլ մի ժամանակ ազատ էիք, դուք էլ մի ժամանակ ազատ էիք շնչում... Ինչո՞ւ խլեցիք մեր որդիներանց ազատութիւնը...

«Հօր ապառաժները յօնքերը կիտեցին:

— Մենք՝ մեր կամքով չենք գործում: Ի՛նչ արած, կը գողանաս, երբ հրամայում են գողանալ, — տխուր հառաչանքով պատասխանեցին նրանք և չարացած ծանրացան ծովի վրայ:

«Սլացաւ մայր մըրիկը, վազ տւեց հայր փոթորիկը, սուլելով և կոծալով ծովի երեսին, կոչում են ալիքներին, օրհասական լուր են նրանց բերում:

— Ո՛հ, ալիքներ, խղճուկ ալիքներ: Ոչնչացաւ, չքացաւ ձեր ազատութիւնը... այժմից իսկ դուք գերիններ դարձաք...

«Եւ սլացան առաջ...

«Սոսկաց ծովը...

«Մերունի, անեղ ալիքները ծովի խորքն են քաշւում... Նրանց չի կարող մըրիկն արթնացնել, նրանց չի կարող հայր փոթորիկը ձայն հասցնել:

«Եւ մատղաշ ալիքները սահում են սրտաբեկ: Չեն լսում ոչ ծիծաղ և ոչ երգեր առաջւան ազատութեան մասին և արեւ անյապէս խաւար է նայում երկնքից, և երկինքը անքան խոժոռած, անքան գունաթափ է ամբողջովին... Միայն երբեմնապէս մատաղ ալիքները, անտանելի գերութիւնից ուժերը սպառած, միահոգի, միասիրտ արձակւում են թշնամու դէմ: Միախումբ իրար բռնած արձակւում են սրածայր ապառաժների վրայ:

«Անյողդողդ ապառաժները չեն ցնցւում, միայն խուլ

հառաչանքի արձագանք է լսում—այդ հառաչում են անվե-
հեր մարտիկների ջախջախած կրծքերը:

«Մորմոքում է ծովը...

«Անցնում էին տարիներ...

«Շատ տարիներ անցան...

«Շատ մատղաշ ալիքներ իրենց կրծքերը կոտրատեցին
ապառաժների դէմ...

«Չորս կողմը աւելի և աւելի խաւար էր տիրում:

«Շփոթեցին ալիքները:—Սպասէ՛նք, ուժեր հաւա-
քենք:

«Անցան տարիներ...

«Մատաղ ալիքները ամրացան: Ծովի չորս կողմը սուր-
հանդակներ ուղարկեցին՝ քնած ալիքներին զարթեցնելու
ու բոլոր ալիքներին ապառաժների դէմ պատերազմի կան-
չելու:

Կ. Զալալեան

(Կը շարունակէ)

Մ ա ն կ ւ կ ա ն Ա շ խ ա թ ռ

V տարի

պատկերազարդ գլաբր ամսաթիւր

տարի V

1913 թ. № 11 նոյեմբեր

Հրատարակում է մասնակցութեամբ Աղբիւրի աշխատակից-ների եւ ժրաջան մեր քաժա՛նողի աշակերտուհիների ու աշակերտների:

ԱՆՏԱՌՈՒՄ

(ի / կեանքից)

I

Ս... գիւղից ոչ հեռու, դէպի արեւմուտք, գտնւում է մի անտառ: Սկսած Թալիշ գիւղից մինչեւ Գ... գիւղ՝ հարաւից-հիւսիս, ձորի երկայնութեամբ, ընկնում է այդ մեծ և լայնատարած անտառը: Հէնց դրա համար էլ կոչւում է «Մեծ-անտառ» կամ Մեծ-քօլ:

Մեծ քօլը հարուստ է վայրի կենդանիներով, որոնցից նշանաւորներն են՝ գայլը, աղւէսը, ճագարը, խոզը, որի մեծութիւնը լի-

նում է մօտ 2 տարեկան հորթի չափ. ասում են, որ արջ էլ կայ. այդ ապացուցանում են նրանով, որ շատ տեղ տեսնում են ծառերի բների խողովների մեղրը կերած:

Մեր գիւղի որսորդները գնում էին գայլ, խոզ, աղւէս և ուրիշ կենդանիներ որսալու, բայց այժմ արգելւում է...

Մօտակայ գիւղացիները օգտւում են Մեծ-քօլից. —տների, գոմերի, մարագների և այլ շինու-

թիւնների համար գերաններ են կտրտում. փայտ են կտրտում, տանում քաղաք ծախելու և այլն և այլն:

Մեծ-քօլը շրջապատւած է, թէ հայ և թէ թուրք գիւղերով: Բացի այդ, Մեծ-քօլը հարուստ է զանազան տեսակ պտուղներով և բանջարեղէններով, մանաւանդ սալորով և հունով, որոնք գիւղի տղերանց գրաւում են դէպի իւրանց:

II

Ամառայ շոգ օրերից մէկն էր: Ես և ընկերս գնացինք Մեծ-քօլ սալոր ժողովելու: Մենք մտանք անտառ: Մեր առջևից ուրուում էր օձանման մի նեղ շաւիղ, որը տանում էր անտառի խորքը. մուժն էր և մոայլ. արեգակի ճառագայթները չէին կարողանում ներս թափանցել այդ տերևախիտ հիւսւածքից, ուստի վախենում էինք ներս մտնել: Բայց ի՞նչ արած, քանի որ այդ տեղ սալոր չը կար, ստիպւած՝ պէտք է առաջ գնայինք: Շաւիղը երբեմն բարձրանում էր ժայռերի գագաթները, երբեմն իջնում մթին ձորերի մէջ: Վերջապէս հասանք սալորենիներին սկսեցինք քաղել:

Մի քանի բոպէից յետոյ արդէն տոպրակները լցրել էինք և յետ դարձել միևնոյն շաւղով: Յանկարծ մեր ականջով հասաւ չոր տերևների խշխշոց. տեղնեւրումս սառած մնացինք. յետոյ լսեց խօսակցութեան ձայն, որը

քանի գնում աւելի պարզ էր լսւում: Մենք, կարծելով, թէ աւագակներ են, որոշեցինք փախչել, բայց ի՞նչպէս յետ դառնալ, քանի որ շաւիղը իջնում էր անտառի խորքերը՝ գայլերի և աղւէսների ընակարանները:

Եթէ շաւղից դուրս գայինք, այդ էլ չէր լինի: Որոշեցինք տեղնեւրումս մնալ: Այդպէս էլ արինք:

Մեր առաջ դուրս եկան մի քանի թուրքեր ահագին մահակներ ունենին. ես նրանց տեսնելուն պէս արդէն յետ էի փախել: Թուրքերը մօտեցան ընկերոջս և ձեռի դանակը ուղղում էին առնել, բայց նա դանակը սեղմել էր կրծքին: Թուրքերը տեսան, որ չեն կարողանում ձեռքից առնել, սկսեցին ծեծել: Ես հեռւում կանգնած նայում էի: Բախտաւորապէս ձեռքումս կէս կոպէկանոցներ կային, որոնց ես միշտ պահում էի գրպանումս. ասում էին, թէ փողը կը շատանայ:

Մտածեցի խաբել թուրքերին կէս կոպէկանոցով, որովհետեւ նրանք նմանում էին ոսկէ 5 բուլլիանոցի. բայց մի գուցէ ճանաչեն, այն ժամանակ վաճիմ օրին. մէկ էլ մտածեցի, թէ նրանք որտեղ են տեսել կէս կոպ. և մէկ էլ, որ անգրագէտ են:

Մօտենալով նրանց, փողը մեկնեցի, խնդրելով ընկերոջս չը ծեծել: Թուրքերը երբ փողը տեսան, բաց թողին ընկերոջս և փողը առան ձեռքիցս, ընդունելով 5 բուլլիանոցի տեղ ու ու-

բախ-ուրախ հեռացան մեզանից։
Մենք էլ սկսեցինք շարունակել
մեր ճանապարհը։ Երբ խճուղու
մօտ նստած հանգստանում էինք,
տեսանք 10—20 թուրք դէպի
մեզ են գալիս։ Դու մի ասիլ՝
սրանք կէս կոպէկանոցը տանում
են իրանց գիւղը, ցոյց են տա-

լիս և երբ իմանում են կէս կո-
պէկանոց է, կատաղած հաւաք-
ւում են և գալիս մեզ ծեծելու։

Նրանց տեսնելուն պէս մենք
փախանք, այնպէս որ մեր յե-
տեից ձին էլ չէր հասնիլ։

Շամախու թեմական դպրոցի աշակերտ՝
Սահակ Խաչանեանց

ԱՐԱՄԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐԻՑ

ՎԱՐԺԱՊԵՏԻ ԳԼՈՒԽԵՆՈՆՁԻՆ

I

Արամը միշտ ըստ սովորութեան
Վաղ էր գալիս ուսումնարան
Եւ մենակ ուսումնարանում
Ինչ չարութիւն ասես անում:

II

Դասարանում կար մի սեղան,
Ինքը հնամաշ ու ճրճուան.
Տակին դրած բարձր ամբիոն,
Որը շինել էր վարպետ Սիմոն:

III

Մի անգամ առաւօտ վաղ
Արամը գտաւ մի նոր խաղ.
Յանկարծ կոտրեց սեղանի ոտը:
Բայց որ իմանային, կը հանէին հոտը:

IV

Կոտրած ոտը դրաւ տեղը,
Հէնց դրանով էլ արաւ դեղը.
Ինքը գնաց, նստեց տեղը
Ու լռեց ինչպէս անմեղը:

V

Ջանգը հնչեց աշակերտական,
Աշակերտները ներս մտան.
Տեսան Արամին մենակ նստած,
Լուռ ու մունջ, գոյնը թռած:

VI

Եկան նրա մօտ շարեցան,
Ծիծաղելով հարցրին նրան.
«Արամ, ի՞նչու ես տխուր նստել,
Ինչո՞ւ է դէմքիդ գոյնը թուել»:

VII

Արամն ուրախ, սիրտ առնելով
Պատասեց ինչ էր անցել գլխով:
Ամենքը մօտեցան սեղանին,
Մտիկ տւին կոտորած ոտին:

VIII

Բայց մեր Սմբատը ծիծաղը բռնած,
Վախեցնելու համար ասաց.
«Արամ, բուրդ է քո բանը.
Մեծ ճիպոտն է քո ջանը»:

IX

Նորից Արամի գոյնը թուաւ,
Երբ ճիպոտը միտքն ընկաւ.
Նրա գոյնը թռչելուց բացի
Յոյսը կտրած դիմեց լացի:

X

«Մեր Սմբատը հանաք արեց.
Համա ինչպէս վախեցրեց»:
Յանկարծ մի ձայն լսեցին,
Ամենքը տեղներում սառած մնացին:

XI

Վարժապետը ներս մտաւ,
Մեծ ճիպոտը ձեռքն առաւ,
Ամենքը միասին ոտքի կանգնեցին,
Բարեւ տւին վարժապետին:

XII

Վարժապետը մնաց լուռ—մունջ.
Ձէր մնացել բերնումը շունչ:
Երբ մի քիչ հանգստացաւ,
Շըշնջալով վերջապէս ասաւ.

XIII

«Թւաբանութեան գիրքը բացէք,
Խնդիրներէից դէնը լուծեցէք.
Իմ գլուխս սկսել է ցաւել,
Ձեմ կարող դաս պարապել»:

XIV

Նա մռայլ, ծանր քայլերով
Եկաւ նստեց սեղանի քով,
Թիկն տւաւ սեղանին,
Մեծ ակնոցները ըթին:

XV

Ամենքը լուրջ խնդիր են լուծում,
Վարժապետը յոգնած քուն է մօնում.
Իսկ Արամը լուռ նստած,
Վարժապետին է նայում ապշած:

XVI

Նա վեր կացաւ իր տեղից,
Ընկերներին աչքով արաւ,
Կամաց սեղանին մօտեցաւ,
Կոտրւած ոտը հանեց տեղից:

XVII

Սեղանը գլորեց ամբիոնից,
Վարժապետն էլ նրա յետևից:

Սաղեանի Վանական-Բուդաղեան դպրոցի աշակերտ՝

Սահակ Խաչանեան

ՔՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Էն Տօլստոյի պատկերը	Թարգ. Ջ. Տ. Գ.
Չարաճճի աղջիկը (հեքիաթ)	Արաքո
Մառուդ և Դաւիթ	Պատկեր
Սրբի կորածը կը սաղանայ, լեզւի կծածը չի սաղանայ.	Կարապ. Բալեան
Մկնորի տեղ կատուներն են զանդանարում	Պատկեր
Որոնում (բանաստեղծ.)	Դաւ. Ղազարեան
Թաթար-Միքո	Ասրպետ
Բանդաւոյ ջարաթումը (Ռուսերէնից)	Կ. Ջալալեան
Վիկտոր Հիւզոն և իր թոռները	Պատկեր

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

Անտառում	
Արամի արկածներէց	Սահ. Խաչանեանց

Յ Ա Ի Ե Լ Ի Ա Ծ

Տօքի և Մալի (Հոֆմանի, վերջ)	Դէորդ Բարխուդարեան
---------------------------------------	--------------------

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.

Խ Մ Բ Է Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ի Յ

ԱՂԲԻԻԻՒՆ ներկայ №-ի հետ ուղարկուում է զբոսի քաղաքի բաժանորդներին պատրաստի պոստային փոխանակագիր՝ առաջիկայ 1914 թ. Աղբիւր-Տարազին բաժանորդ զբոսող-ների համար:

Եթէ մեր բաժանորդները դո՛ւրսն են այս անցնող տարում իրանց ստացած Աղբիւրի և Տարազի ՔՔ-ից, յաւելածնե-րից ու արեւմտեաներից, անշուշտ աւելի ևս դո՛ւր պիտի մնան առաջիկայ 1914 թ., որովհետեւ Յոգեւոր Տարազի 25-ա-մեակի առիթով աւելի ևս շքեղ, ուշադրաւ և մեծացրած ծաւալով պիտի լոյս տեսնեն Աղբիւրն ու Տարազը: Իսկ յաւելածներն ու արեւմտեաններն վայելուչ և թանկարժէք:

Բացում է 1914 թ. բաժանորդագրուիչներ
32-րդ ԱՂԲԻԻՐ 1914 ՏԱՐԱԶ 25-րդ
 Տ Ա Ր Ի Տ Ա Ր Ո Յ

— ՊԵՏԿԵՐԱԶԱՐԴԻ ՀԱՆԴԵՍՆԵՐԻ —

Հայկական միակ իլլուստրացիոն
Տարազը 1914 թ. թվականում է
 ՅՈՒՆԵՍԿԵՆՍԿԻ 25-րդ
 տարին. եւ այդ առիթով նա առաջիկայ
 1914 թ. դպրոցական աշակերտներին
ԱՂԲԻԻՐ ամսագիրը նորից
 զիջանում է տարին
 ճանապարհածախսով հանդերձ
 րուբլիով: Մ Է Կ

Ադրիքի դպրոցական աշակեր-
 տներ բաժանորդներին
 համար **Տարազը** հրատարակ-
 ՅՈՒՆԵՍԿԵՆՍԿԻ լիլու է ԱՂ-
 ԲԻԻՐԻ թղթի վրայ և բաժանորդագիրը
 Ադրիք-Տարազի փոխանակ 10 ռ. 5 ռ.,
 սակայն առանց պրէմիաների և յաւել-
 ւածների:

Յոբելիար **Տարազը** արտացոլում
 է հայկական և համաշխարհային
 Գրական-Բաղարագիտական-Հասար-

ակական-Քննադատական - Գեղա-
 գիտական **ՏԱՐԱԶԸ** հրա-
 կեանքը: տա-
 րակում է շքեղ ու փարթամ:
Տարազը թէ ներքին և թէ ար-
 տաքին բովանդակու-
 թեամբ հմայիչ է, ուշա-
 գրաւ և բազմիմաստ: **Տարազի**

հրատապ №№-ի հատավածաւը հա-
 նում է մին- **Տարազին** աշխա-
 չի 3 ռ.: տակ-
 ցում են մեր և եւրոպական նշանաւոր
 արւեստագէտներ, գրականագէտներ,
 գիտնա- **Տարազը** համաշխարհա-
 կաններ: յին ժամուրի
 մէջ ճանաչում է իրի նշանկաւոր
 պարբերական հրատարակութիւն:

Տարազը հայկական միակ ի-
 վատրատիօնն է և հա-
 յու թիւան մէջ չունի մրցակից:

XXXII ԱՂԲԻԻՐԻ 19 ՊՐԵՄԻԱՆԵՐ 14 ՏԱՐԱԶԻ XXV

Մեստֆի վրայ մի
 ԳՈՐԳ պատից կա-
 խելու համար XXV
 տարւայ բոլոր աւ-
 իասակիցների —
 — պատկերներով:

ՅԱԻԵԼԻԱԾՆԵՐ
ԳԵՂԱՓՆՋԻԿ ՕՐԱՅՈՅՅ—ԱԼ-
ՍԱՆԱԽ luxе հրատարակու-
 թիւն:
ԺԸՏՕՆ·ՏԱՐԱԶ

ԹԱՏՐՈՆ և
ԵՐԱԺՅՈՒԹԻԻՆ
 Գիշերներ. Լիբրէտո-
 ներ: Քննադատութե-
 իւն: Քարակերիտիկ
 կայն. Պատկերաւորա-
 արւեստագ. և գեղագ.

Հասցէն՝ Редакция жур. «АГБУР-ТАРАЗ» ТИФЛИС.
 Direction «AGBUR-TARAZ», Tiflis (Caucase)

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ՏԻԴՐԵՆ ՆԱՉԱՐԵՆ

XXXV

ՔՍԱՆՅԻՆԳԱՄԵԱԿ ՏԱՐԱԶԻ

XXXV

ԱՂԲԻԻՐ
ԻՐ 32-րդ

Տարեշրջանին՝ 1914 թ. նոյնպէս կը հոսի հայ մատաղ անդամատանում զը-
ւարթ ու պայծառ՝ իր կարկաչով
մեր վարդ ու մանուակ, շուշան ու
յասմինկ զարնանարոյր մանուկներին
ուսուցանելով իր նման յստակ ու
անվհատ անդադրում սուրբ աշխա-
տանքը՝ չընկճելով ոչ մի խոչնդոտի
առաջ՝ իր նպատակը իրականացնե-
լու, այն է՝ թափել բարի նախանձ
դէպի վսեմն ու ազնիւք եւ խորեղ
չարից, զգեղից ու վաշից: Լինել
անվեհեր, հաւատալ նշանաւորեան
յաղարանակին, որին հասնելու միակ
ճշմարիտ ղէնքերը գիտութիւնն ու
արւեստը են:

1913 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ Խ 12

ՊՐՏԿԵՐԵԶԵՐԻ ԸՄՍԵՂԻՐԻ

XXXII ԱՂԲԻԻՐԻ 19 ՊՐԵՄԻԱՆԵՐ 14 ՏԱՐԱԶԻ XXV

Մտախի վրայ մի
ԳՈՐԳ պատից կա-
խելու համար XXV
սարայ բոլոր աւ-
խասակիցների —
— պատկերնով:

ՅԱԻԵԼԻԱԾՆԵՐ

ԳԵՂԱՓՆՋԻԿ ՕՐԱՅՈՅՑ—ԱԼ-
ՍԱՆԱԽ luxe հրատարակու-
թիւն:

ԺԸՏՕՆ-ՏԱՐԱԶ

ԹԱՏՐՈՆ եւ
ԵՐԱԺՏՈՒԹԻՒՆ

Պիէսներ. Լիբրէտո-
ներ: Քննադատութ-
իւն: Քարակտերիստիկ
կայլն. Պատկերասրահ
արւեստագ. և գեղագ.

Ապառիկ և մաս-մաս վճարող, բաժանորդագրութիւն չէ ընդունուում:

ԱՂԲԻԻՐ-ՏԱՐԱԶԻ տարեկան 10 ռ. վճարող բաժանորդն ազատ մուտք
ունի Գրական Գեղագիտական Սալօնը և ամեն օր առաւօտեան 11 ժ.
մինչև երեկ. 8 ժ. կարող է օգտուել Սալօնի ընթերցարանից:

Հասցէն՝ Редакция жур. «АГБЮР-ТАРАЗ» ТИФЛИС.

Direction «AGBUR-TARAZ». Tiflis (Caucase)

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

**** ՏԱՐԱԶԸ** Եւրոպական ամենափայլուն իւլլիստրատիոն-
ների կողքին իսկ աչքի է ընկնում իր շքեղու-
թեամբ: ՏԱՐԱԶԸ ամենաճոխ գրասեղանների փառահեղ զարդն է:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԽՕՍՔ

Երեսուն եւ երկու երրորդ անգամն է, որ Աղբիւրի նոր շրջանի սկզբին դիմում ենք հասարակութեան, անհրաժեշտ համարելով հաղորդակից անել նրան մեր խոհերին մեր ձեռնարկած հրատարակութեան վերաբերմամբ: Մեր հայ ազգը այնպիսի վիճակում է, որ նրա հասարակական գործիչները, ուզեն չուզեն, պիտի քնով բաւականանան, սփոփուելով Հոգւմի Մարկոս Աւրելիոս փիլիսոփայ կայսեր արտայայտած այն մտքով՝ թէ շատից՝ քիչը լաւ է և քչից էլ՝ քիչը: Այն ընդհանուր առած դարձած գաղափարը թէ՛ չսփաւոր իղծերը աւելի հաւանական է, որ կատարւին,— շատ յարմար է մեր ազգին, ուր յիրաւի, միայն հափաւոր ձեռնարկութիւնները կարելի է ի կատար ածել:

Այս մտածութեանով 31 տարի մենք սակաւապետ ենք եղել, ի հարկէ ակամայից, վասնզի մեր երեսակայութիւնը միշտ սլացել, սաւառնել է բարձր ոլորնորում...:

Շատ քիչ են մեր բաժանորդները, շատ քիչ մեզ հասկացողները և գնահատողները, բայց մենք եղիւ մարգարէի պէս չը խոտկեցինք: Հրէաները մոլորւել էին և խիստ յարել կապաշտութեան, երկրպագում էին Բահալ կուռքին: Եղիւ մարգարէն խոտկեց գնաց կարմեղու ապառաժոտ լեռան ծերպերում ապաստանեց:

Տէրն ասաց.— Եղիւ, ինչո՞ւ չես գնում ժողովրդին ուսուցանելու:

Եղիւն պատասխանեց.— Ո՞ւմ մօտ գնամ, Տէր. քո զոհի և խնկարկութեան սեղանները կործանել են, ալեկունները դադարել են:

Տէրն ասաց.— Քաջացիր և սրտապնդւիր, եղիւ. դեռ եօթ հազար հաւատարիմ իսրայէլացիներ եմ պահել, որոնք Բահալին չեն երկրպագում, այլ ճշմարիտ Աստծուն:

Ճիշտ այդպէս, մենք էլ երբ դեռ մի քանի տասնեակ բաժանորդ էինք ունենում. համարում էինք, որ ամեն բան դեռ կորած չէ ու շարունակում էինք մեր անվարձ, կամաւոր պաշտօնը:

Բայց չէ՞ որ տարիներ առաջ Աղբիւրը հազարներով բաժանորդ ունէր. ինչո՞ւ նւազեց. վասնզի նւազեցին իդէալիստ-ինտելլիգէնտ գործողներ, նրանց տեղը բռնեցին վարձկաններ, որոնք ժխտելով ամեն սրբութիւն, նրանց անունը հարստահարում էին իրենց շահի համար. խաչը դարձաւ առուծախսի առարկայ: Հրապարակը լցւեցին այլ և այլ կառլիկով պորտաբոյժ ճինտիկին-տօներ, նիւիլիստներ, մատերիալիստներ և ուրիշ խտեր և ակամներ: Ամեն թերուս, բաւական է, որ նախալ (յանդուզն) լինէր, և նա ժողովրդի ղեկավարն էր, վասնզի դեմօկրատիան մի ազատ ասպարէզ է ամենի համար, ինչպէս ասել է Նապոլէոն Մեծը:

Բայց այդ խտերն ու ակամները չեն աջողում, որովհետեւ հոգի չը կայ, սիրտ չը կայ, իսկ միայն մարմինը, նիւթը ոչինչ չի կարող ստեղծագործել...

Աղբիւրը հոգի և սիրտ ունէր. սև նախանձը և փիսութիւնը նրա հոսանքի դէմ ամբարտակներ բարձրացրին: Հայերը իրենց տառապանքների պատճառը գլխաւորապէս իրենք են. իրենք են իրենց տունը բանդում:

Իդէալիստ Աղբիւրն ու Տարաղը կը շարունակւին և 1914 թւին. ցանկացողները կարող են նախօրօք ստորագրւել:

Խմբագրութիւն